

Ny kunnskap om mennesker og samfunnet de er den del av. Foto: Anita Nilsen.

FORSKNINGSPLAN

VEST-AGDER-MUSEET IKS (VAM)

FORLENGET TIL Å GJELDE t.o.m 2026

Innhold

1. Innledning	3
2. Begrepsavklaringer	4
3. Forskningsvirksomhet i lyset av andre arbeidsområder	5
4. Mål for forskning	6
5. Satsningsområder og geografiske nivåer	7
6. Organisatorisk forankring	8
a. Hvem forsker?	9
b. Rammebetingelser for forskere	9
7. Formidling av forskningsresultater	10

1. INNLEDNING

FORLENGET TIL Å GJELDE t.o.m 2026

Vest-Agder-museets strategiske plan 2020–2022 viderefører visjonen *Sammen skal vi flytte grenser* og slagordet *Vi forteller in historie*. Den stadfester verdiene våre – *ekte* og *kreative* – og institusjonens overordnede mål: Å være en aktuell, relevant, nyskapende og oppdatert samfunnsaktør; en sterk faginstusjon innen forskning, forvaltning og formidling som gi publikum opplevelser og ny innsikt.

Vest-Agder-museet IKS (VAM) er et konsolidert, kulturhistorisk museum, som omfatter 11 geografiske besøksmål og avdelinger: Flekkefjord museum, Lista museum, Sjølingstad Uldvarefabrik, Mandal museum, D/S Hestmanden – Norsk krigsseilmuseum, Kristiansand kanonmuseum, Kristiansand museum (tidligere Vest-Agder Fylkesmuseum), Gimle Gård, Odderøya museumshavn, Setesdalsbanen og Tingvatn fornminnepark. Et nytt museumsbygg på Odderøya i Kristiansand er under planlegging, og i umiddelbar nærhet, på Lasarethøyden, ligger dagens administrasjonsbygg, der museets fagseksjon og administrasjon er lokalisert.

Forskningsplanen bygger på tidligere forskningsplan for VAM, på overordnet strategisk plan 2015–2019 (vedtatt i styret 09.12.2014) og strategisk plan 2020–2022 (vedtatt i styret 6. juni 2019). Den legger til grunn at forskning er en viktig del av museal virksomhet og institusjonens samfunnsoppdrag.¹

Forskningsvirksomheten ved VAM tar videre utgangspunktet i ICOMs museumsdefinisjon og etiske regelverk, tildelingsbrev og museumspolitiske styringsdokumenter fra Kulturdepartementet. Kunnskapsdepartementets Humaniora-melding fra 2017 fremhever museenes rolle i utviklingen av norsk humanistisk forskning og betydningen av tettere forskningssamarbeid mellom museumssektoren og UH-sektoren. VAM har også utarbeidet en egen etisk plattform.

Forskningsplanen gjelder for en periode på fem år, 2019–2023, og vil deretter kunne justeres i tråd med ny strategisk plan. **Forlenget gyldighet t.o.m 2026.**

¹ I arbeidet med Vest-Agder-museets forskningsplan har vi også orientert oss bredt i planer utarbeidet for forskningsvirksomhet ved andre norske museer. Spesielt vil vi trekke fram Norsk Folkemuseums plan 2018–2020, som vi har hatt stor nytte av.

2. BEGREPSAVKLARINGER

For begrepsmessig å fremheve forskning som en særskilt virksomhet, og for å kunne skjelne klarere mellom forskningsarbeid og annen kunnskapsproduksjon som foregår kontinuerlig ved alle museets besøksmål og avdelinger, legger vi OECDs definisjon av FoU-virksomhet til grunn:

Forskning og utviklingsarbeid (FoU) er "kreativ virksomhet som utføres systematisk for å oppnå økt kunnskap - herunder kunnskap om mennesket, kultur og samfunn - og omfatter også bruken av denne kunnskapen til å finne nye anvendelser. For å falle inn under FoU-begrepet må aktiviteten inneholde noe nytt, være kreativ, ha usikkerhet knyttet til resultatet, være systematisk og kunne overføres og/eller reproduseres."²

OECD opererer med følgende typer FoU-aktivitet:

Grunnforskning

"Eksperimentell eller teoretisk virksomhet som primært utføres for å skaffe til veie ny kunnskap om det underliggende grunnlag for fenomener og observerbare fakta – uten sikte på spesiell anvendelse eller bruk.

Anvendt forskning

Virksomhet av original karakter som utføres for å skaffe til veie ny kunnskap. Anvendt forskning er primært rettet mot bestemte praktiske mål eller anvendelser.

Utviklingsarbeid

Systematisk virksomhet som anvender eksisterende kunnskap fra forskning og praktisk erfaring, og som er rettet mot å fremstille nye eller vesentlig forbedrede materialer, produkter eller innretninger, eller å innføre nye eller vesentlig forbedrede prosesser, systemer og tjenester."³

En vitenskapelig publikasjon "må presentere ny innsikt, være i en form som gjør resultatene etterprøvbare eller anvendelige i ny forskning, være på et språk og ha en distribusjon som gjør den tilgjengelig for de fleste forskere som kan ha interesse av den (og) være i en publiseringskanal (tidsskrift, serie, bokutgiver, nettsted) med rutiner for *fagfellevurdering*."⁴ Som museum skal publikasjoner rettet mot et bredt publikum ta i bruk populærvitenskapelige grep for å formidle forskningsresultatene til folk flest.

² <https://www.nifu.no/wp-content/uploads/2015/10/Frascatimanualen2002norsk.pdf>. S.9. Lastet ned 12.04.2019.

³ <https://www.nifu.no/wp-content/uploads/2015/10/Frascatimanualen2002norsk.pdf>. S.9. Lastet ned 12.04.2019.

⁴ <https://www.cristin.no/nvi-rapportering/rapporteringsinstruksen/rapporteringsinstruks.pdf>. s. 1. Her finner man også mer informasjon om krav til fagfellevurdering. Lastet ned 26.06.2019.

3. FORSKNINGSVIRKSOMHET I LYS AV ANDRE ARBEIDSSOMRÅDER

Museenes **forsknings-, bevarings-, og formidlingsvirksomhet er aktiviteter som griper inn i og skal støtte opp om hverandre.** Det blir ofte pekt på at dette gjør museumsforskningen spesiell, og at alle sider ved virksomheten inngår i en allmenn kunnskapsoppbygging. Samlingsforvaltningen og formidlingen skal være forskningsbasert. Samtidig genererer disse aktivitetene forskning.

Mye kunnskap produseres og formidles i tilknytning til forvaltnings- og formidlingsvirksomheten. Dette gjelder også all annen form for ny kunnskap som kommer frem i bruk av all materiell og immateriell kulturarv som f.eks. kulturminner, gjenstander eller personlige beretninger, men også ny kunnskap som genereres i samspill med publikum.

Ved VAM spiller **håndlingsbåren kunnskap** og dens overføring en særlig stor rolle. Flere av besøkmålene baserer sin virksomhet på bruk av autentiske miljøer og overføring av håndlingsbåren kunnskap. Dette gjelder først og fremst Sjølingstad Uldvarefabrik, Setesdalsbanen, D/S Hestmanden – Norsk krigsseilmuseum og de autentiske bygningene ved Kristiansand museum. Her foregår kunnskapsproduksjon og kunnskapsoverføring kontinuerlig og i alle ledd av produksjon, drift og vedlikehold, og selve virksomheten formidler kunnskap på en inntrykksfull måte direkte til de besøkende.

Men det betyr ikke at all kunnskapsoppbygging i museene er forskning. Selv om kunnskapsproduksjonen i høyeste grad er til stede og også utføres av profesjonelle og på profesjonelt vis, kan formidlingen av denne kunnskapen først sies å være forskningsbasert og tilsvarende kalles forskningsformidling når den er publisert vitenskapelig. Forskning ved VAM følger her de samme retningslinjer og faglige krav som gjelder for forskning generelt.

Strategisk plan for VAM 2015–2019 og 2020–2022 behandler forskning, dokumentasjon og kunnskapsutvikling under ett og understreker den betydning kunnskapsproduksjonen har som grunnlag for institusjonens forvaltnings- og formidlingsmål.

Forskningsplanen har dette som utgangspunkt, men konsentrerer oppmerksomheten om mål og midler for den kunnskapsproduksjonen som kan regnes som forskning i henhold til OECDs definisjon av FoU-virksomhet.

4. MÅL FOR FORSKNING

Vårt overordnede mål er å være førstevalg ved informasjonsinnhenting om våre faglige satsingsområder. Dette innebærer både fokus på vår region og samfunnsrolle som sådan. Det innebærer videre at

1. forskningen foregår på høyt nasjonalt og internasjonalt nivå. Den kan bli organisert som egne prosjekter eller i samarbeid med relevante forskningsinstitusjoner og nettverk.
2. vi produserer og utvikler kunnskap innenfor et bredt spekter av fagområder og legger til rette for at den nye kunnskapen aktivt brukes i museets videre arbeid og utvikling.
3. VAM har gode forskningsrutiner og arbeider for at flere ansatte får NMF-godkjenning.
4. museets publiseringsvirksomhet på analoge og digitale flater videreføres.
5. vi stimulerer til at andre ønsker å forske på museets samlinger og innenfor museets faglige fokusområder.
6. VAM skal spre kunnskap om vår kompetanse og være høringsinstans i relevante saker.

Gjennomføringen av tiltakene krever god oppfølging og langsiktig kvalitetssikring av forskningen i museet:

- Konkretisering av målene for forskningsinnsatsen og den vitenskapelige publiseringen
- Innføring av gode rutiner for vurdering og godkjenning av forskningsprosjekter
- Innføring av bedre og mer enhetlige rutiner for rapportering av forskningsresultater, vitenskapelig publisering og andre forskningsrelaterte aktiviteter
- Registrering av de ansattes faglige aktiviteter i databasen Cristin, Kunnskapsdepartementets rapporteringssystem for registrering av vitenskapelige publikasjoner og andre faglige bidrag i skrift, tale og andre medier når basen blir tilgjengelig for brukere i det nasjonale museumsnettverket fra 2019
- Tiltak som sikrer digital lagring og tilgjengeliggjøring av forskningsmateriale både for interne og eksterne brukere
- Faglige, organisatoriske og økonomiske tiltak som fremmer kompetanseheving hos vitenskapelige og andre faglig ansatte
- Utvikling av personalpolitiske strategier for å rekruttere ansatte med god forskerkompetanse og gjøre det attraktivt for forskere med høy kompetanse å stå i stillingene
- Utvidelse og videreutvikling av faglige kontakter og nettverk, både i museumssektoren og UH-sektoren innen- og utenlands
- Prioritering av arbeidet med å utvikle forskningsprosjekter som kan tiltrekke seg ekstern finansiering og øke kompetansen i personalet, særlig om museets arbeid med samfunnsrollen

Forskningen skal bidra til en stadig fornyelse av museet og til å gjøre VAM til en synlig forskningsinstitusjon både innenfor og utenfor museumssektoren på sine mest profilerte fagområder. Dette krever at forskningen må være nytenkende og nyskapende. Den skal

- bidra til kompetanseheving gjennom teori- og metodebruk
- få VAM til å fremstå som en stadig mer interessant og aktuell samarbeidspartner for andre forskningsmiljøer i inn- og utland.
- utvikle nye kulturhistoriske problemstillinger og tilnærminger til eksisterende samlinger og samtidige kulturuttrykk

5. SATSNINGSOMRÅDER OG GEOGRAFISKE NIVÅER

VAM har definert seks faglige prioriteringer:

- Samfunnsrolle med fokus på tabubelagte tema, personlige beretninger og dialog
- Militærhistorie med fokus på 2. verdenskrig og kald krig
- Maritim historie med fokus på klassiske plastbåter
- Industrihistorie med fokus på dokumentasjon, nisjeindustri og egne teknisk-industrielle anlegg
- Bygningsvern
- Avdelingenes egenhistorie/lokalhistorie

Disse er delt inn i geografiske nivåer som vår posisjonering sikter til. Forskningen er en viktig del av denne posisjoneringen.

Regionalt, nasjonalt og internasjonalt innenfor arbeid med *tabubelagte temaer, personlige historier og dialog* (samfunnsrollearbeidet).

Regionalt og nasjonalt innenfor arbeidet med *plastbåtens historie* og arbeidet med *teknisk-industrielle anlegg*.

Regionalt og nasjonalt som forvaltere og formidlere av de to nasjonale *militærhistoriske anleggene/minnesmerkene* Møvik fort, D/S Hestmanden og Nordberg fort og den historien de representerer.

Regionalt og lokalt innenfor besøksmålenes/avdelingenes *lokalhistorie, bygningsvern, industrihistorie* og *militærhistorie*.

Emner innenfor disse overordnede temaområdene bør ha forrang i en forskningsmessig planlegging. Likevel må forskere med spesialkompetanse innen andre emner kunne forske og bruke sin kompetanse på fagområdene med relevans for museets besøksmål.

Særskilt fokus i planperioden

Ut fra dagens bemanning vil det i løpet av planperioden legges særlig mye vekt på forskning og vitenskapelig publisering innen tabubelagte temaer, personlige historier og dialog (samfunnsrollearbeidet) samt militærhistorie. Dette også i lys av det nasjonale prosjektet "Sammen om fortellingen" (2018 – 2020), støttet av Kulturrådet, og det internasjonale prosjektet "Identity on the Line" (2019 – 2023), støttet av Creative Europe. VAM er Lead partner i sistnevnte og blant annet ansvarlig for forskningsartikler og publikasjoner knyttet til det internasjonale samarbeidet. Militærhistorie er relevant for det faglige arbeidet ved flere av museets avdelinger, og er også en del av i samfunnsrolleprosjektene.

Som regionalmuseet med et tydelig mandat til å forske på og formidle lokalhistorie, vil fokuset ved avdelingene være alltid også rettet mot relevante aspekter fra eget nærmiljø, både gjennom bruk av egne ansatte og eksterne forskere.

6. ORGANISATORISK FORANKRING

For å oppnå denne planens ambisiøse mål, er det viktig med en god organisatorisk forankring av FoU-virksomhet og gode rammevilkår for forskere og forskningen. Ansvar for gjennomføringen av tiltakene for å oppnå målene nevnt ovenfor ligger i fagseksjonen.

Det er et særskilt mål at flest mulig av museets konservatorer skal få godkjenning som konservator NMF, og dette må det tilrettelegges for. VAM jobber per dags dato ikke med kontraktsfestet forskningstid, men tar utgangspunkt i helheten i museets faglige behov og de enkelte ansattes interesser for og kompetanse innenfor konkrete forskningsområder. Dette innebærer at det avtales fra sak til sak og mellom den ansatte og nærmeste overordnede hvor mye forskningstid som kan brukes. Ovennevnte mål for forskningen er førende for helhetsvurderingen som til syvende og sist tas i ledergruppa.

Ved større forskningsprosjekter, som vil foregå over en tidsperiode på mer enn ett år eller tar mer enn tre måneders arbeidstid, skal den ansatte lage en prosjektbeskrivelse som beskriver innhold, omfang, mål, tidsbruk og eventuelt budsjett for forskningsprosjektet. Denne sendes til nærmeste leder/leder av fagseksjonen som skriver en faglig innstilling, og deretter videre til ledergruppa for endelig godkjenning. Større forskningsprosjekter bør ta sikte på en vitenskapelig artikkel som publiseres i publiseringskanaler på nivå 1 eller 2.⁵

Dersom forskningsprosjektet vil kreve større tidsressurser enn som anses som forsvarlig ut fra en helhetsvurdering av museets ressurser, må det søkes om eksterne midler for frikjøp av forskeren.

⁵ For mer informasjon om publiseringskanaler på nivå 2, se <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/OmSok>

a. Hvem forsker?

Forskning skal kanaliseres til de av VAMs ansatte som har forskningskompetanse fra universitet eller høyskole. Per 30.06.2019 har VAM 15 ansatte som har konservatorkompetanse. Fire av disse er konservator NMF, én er førstekonservator NMF og har også doktorgrad. Hver av konservatorene har særskilt kompetanse, forskningsinteresser og arbeidsområder. Det anses som naturlig at forskningen vil foregå innenfor egne arbeids- eller temaområder.

Utover museumsinterne forskningsprosjekter, er det ønskelig at museets konservatorer deltar i eksterne forskningsprosjekter sammen med andre forskere, f.eks. i museumsnettverkene eller UH-sektoren. VAM er medlem i flere museumsnettverk, og noen av disse gjennomfører prosjekter som involverer flere norske museer. Dette er gode samarbeidsarenaer. Blant annet nettverkene for industrihistorie og arbeiderkultur er viktige nettverk for VAM.

Både i vårt eget planverk, i museumspolitiske dokumenter fra offentlige myndigheter og senest i Humaniora-meldingen fremheves økt samarbeid med forskningsmiljøer i UH-sektoren som en avgjørende faktor for å løfte volumet og kvaliteten på forskningen ved museene. Dette er et viktig premiss også for denne forskningsplanen, og det skal derfor legges til rette for at ansatte ved VAM i enda større grad kan samarbeide med eksterne forskere, både i mindre prosjekter organisert av enkeltforskere og i større prosjekter organisert av andre institusjoner. Dette enten ved å bidra inn et prosjekt initiert av andre eller ved selv å utvikle eksternt finansierte prosjekter i samarbeid med andre institusjoner (museer, universiteter og høyskoler).

Det legges også opp til å invitere eksterne forskere inn for å forske på museets samlinger eller andre aspekter med relevans for museets satsingsområder. Til dette settes det av to forskningsstipend hvert år, hvert på kr. 10.000.

For å sikre gjennomføring og utvikling av museets forskning er også nettverkssamarbeid utenfor museumssektoren viktig. VAM skal styrke etablerte samarbeidskanaler, kontakter og nettverk for å diskutere og utvikle forskningssamarbeid og forskningsprosjekter. Vest-Agder-museet er også medlem rådet for Forskernettverk Agder, et nettverk som ble etablert for fremme forskning om og formidling av Agders historie. Nettverket omfatter de største av landsdelens institusjoner med faghistorikere i staben.

b. Rammebetingelser for forskere

Ulike forskere vil ha ulike behov og preferanser, dels ut fra hva som erfaringsmessig passer best for den enkelte, og dels ut fra hvilken fase de er i forskningsprosessen. De overordnede rammebetingelse er nedfelt i denne forskningsplanen. Hvilke betingelser som trengs utover disse for den enkelte ansatte avtales i medarbeidersamtaler, slik at det tas hensyn både til gjennomføring av forskningsoppgaven og øvrige arbeidsoppgaver ved museet. Både den ansatte selv, nærmeste leder og museets ledelse har ansvar for at forskningstiden kan brukes til forskning og også i praksis brukes til det.

7. FORMIDLING AV FORSKNINGSGRUNDLAG

All kunnskapsproduksjon og alle forskningsresultater skal brukes i størst mulig grad i alle museets formidlingskanaler – i omvisninger, utstillinger, skoleopplegg, på nettsider eller i innlegg i sosiale medier. I tillegg kommer foredrag, innlegg på konferanser og i publikasjoner.

Grunnleggende for all formidlingsvirksomhet er gode dokumentasjons- og lagringsrutiner for å gjøre forskningsmaterialet fra VAM digitalt tilgjengelig både for interne og eksterne forskere.

Bruk i egen virksomhet, for utstillinger og formidlingsopplegg

Et overordnet perspektiv i museets formidlingsplan er samspillet mellom formidling og museets øvrige virksomhet, forskning og samlingsforvaltning.⁶ Planen slår fast at "Vest-Agder-museets formidlingstilbud er kunnskapsbasert og av høy faglig kvalitet".⁷

For å oppnå dette målet, og for å få mest mulig rasjonell drift av museet, skal alle større forskningsprosjekter, i tillegg til forskningsformidling via fagfelleverderte publikasjoner, også generere populærvitenskapelig formidling til brukere av Vest-Agder-museets formidlingstilbud.

Utstillingsproduksjon er en sentral formidlingsoppgave ved et museum. VAM skal lage utstillinger basert på egen forskning som gir rom for nye fortellinger og fortolkninger av fortida og knytter forbindelser mellom samtid, fortid og framtid. Alle egenproduserte utstillinger i Vest-Agder-museet skal derfor hvile på etterprøvable kunnskapsproduksjon. Videre skal utstillinger i Vest-Agder-museet alltid brukes i mer enn én formidlingskanal.⁸ Til egenproduserte utstillinger lages det i regelen målgruppetilpassede formidlingsopplegg.

Både utstillingsarbeid og museumspedagogisk arbeid kan være meritterende og blant annet erstatte eller supplere vitenskapelig arbeid i søknad om autorisasjon som konservator NMF⁹. Meritterende formidlingsarbeid krever dokumentasjon av vitenskapelige perspektiver og refleksjoner omkring utstillingens faglige grunnlag og kunnskapsproduksjon, presentasjon og resepsjon. Vest-Agder-museet åpner for, men må i hvert enkelt tilfelle og ut fra samlede ressurser, vurdere om den type forskning skal legges inn i et utstillings- eller annet formidlingsprosjekt.

⁶ Formidlingsplan for Vest-Agder-museet (2018-2020), s. 6: "Formidlingen skal sees i sammenheng med museets øvrige virksomhet, spesielt forskning og samlingsforvaltning".

⁷ Formidlingsplan for Vest-Agder-museet (2018-2020), s. 13 (Felles plattform for alle formidlingsfeltene).

⁸ Formidlingsplan for Vest-Agder-museet (2018-2020), s. 15.

⁹ <https://museumsforbundet.no/wp-content/uploads/2019/01/konservator-KRAV-TIL-S%C3%98KNAD-OM-AUTORISASJON-2019.pdf>

Publikasjoner

Vest-Agder-museet har en egen publikasjonsserie, *Kulturbistoriske refleksjoner*, som har fire ulike kategorier. To av disse kan brukes for å publisere fagfellevurderte artikler eller større verk av egne ansatte. Her legges vekt på et språk som treffer et bredt publikum og god markedsføring og distribusjon. Egne rutiner for fagfellevurdering er utarbeidet og følger utsendelsen av artiklene.

Minst én publikasjon utgis per år. Publikasjonen brukes blant annet som publiseringskanal for artikler av museets konservatorer som arbeider for å oppnå NMF-godkjenning. I tillegg kan det komme spesialpublikasjoner som finansieres av øremerkete midler. VAM har også begynt å publisere i digitale Open Access-tidsskrifter, og denne formen for publisering bør økes der det er hensiktsmessig med tanke på publikum. Det vurderes fortløpende om også årboka og dens separate artikler bør publiseres digitalt i tillegg til trykt publikasjon. Større forskningsprosjekter bør ta sikte på publisering i publiseringskanaler på nivå 1 eller 2.

I lys av vårt mål om internasjonal posisjonering innen samfunnsrollearbeidet, skal forskningsartikler tiltenkt et internasjonalt publikum publiseres på engelsk.

Som nevnt ovenfor jobbes det i planperioden med en registrering av de ansattes publiseringsvirksomheten i Cristin (Current Reserach Information System in Norway).¹⁰

Deltagelse på nasjonale og internasjonale konferanser

For at de ansatte kan markere seg som ambisiøse forskere innen nasjonale og internasjonale forskningsmiljøer, er det ønskelig med deltagelse – og presentasjon av egne vitenskapelige bidrag - på ulike konferanser. Deltagelsen på konferanser i Norge og i utlandet bør følges opp med en kort artikkel på museets nettsider som oppsummerer forskningsprosjektets status eller fokuserer på aspektet som ble fremhevet på konferansen.

Kathrin Pabst
11.09.2019

¹⁰ <https://www.cristin.no/>